

*Юлія Семениченко, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
м. Київ, Україна*

ЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ ДЛЯ АНАЛІЗУ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Досвід діяльності банків протягом останніх декількох років свідчить про уповільнення процесів глобалізації банківського сектору. Найбільш гнучкі банківські установи намагалися перерости в глобальні, відкриваючи свої мережі за кордоном, розвиваючи конкурентні переваги, які вони могли б експортувати. Глобалізація банків (у тому числі і в країнах, що розвиваються), яка багато в чому була рушійною силою індустрії протягом двох десятиліть останніх років, зараз призупинилася.

Західне суспільство сьогодні дуже вороже до банків в цілому, ще гірше – до іноземних банків та до банків, якими володіє чужий уряд. І хоча банки країн, що розвиваються, працюють за здоровішими бізнес-моделями, ніж західні фінансові установи, багато хто з них зіткнеться із складною альтернативою. Для того, щоб розвивати банківські операції і заробляти грошові кошти, їм буде потрібен доступ для роботи в інших державах. І щоб отримати його, їм потрібно буде довести, що вони знаходяться на поважній відстані, а то і зовсім незалежні від своїх урядів.

Треба зазначити, що ефективність банківської діяльності тим вища, чим більші фінансові системи, в межах яких функціонують банки. Глобалізація банків сприяє підвищенню банківської ефективності в управлінні ризиками та в інформуванні ринків про свою репутацію. Банки, що функціонують в межах крупних фінансових систем, мають порівняно низькі виробничі витрати, більші можливості для зниження ризиків і кращі перспективи інформування ринку про свою репутацію у порівнянні з малими і середніми банками. Фінансове середовище сьогодні стає все більш конкурентним, інвестори починають в більшій мірі реагувати на зміни в якості банківських активів, і тому банкам необхідне нагромадження фінансових капіталів. Однією із причин правильності цих кроків є краща забезпеченість інформацією, а саме високі обсяги і якість інформації. Більш розвинута спроможність інвесторів виділяти саме цей системний банк із потоку інформації приведе до того, що сигнальна діяльність банків стає ефективніше. В результаті банки можуть економити фінансовий капітал, необхідний для сигналізування клієнтів про свою репутацію і фінансову безпеку.

Окрім системного ефекту масштабу банків на їх діяльність впливають ендогенні ризики. Масштаби великих банків зменшують граничні витрати

ризиків для окремих банків і таким чином підвищують граничні прибутки банків. Однак більш високі ризики породжують додаткові витрати управління ризиками, банки можуть втратити фінансовий капітал, витратити свої заощадження від економії витрат. Відсутність моделей контролю і регулювання за ступенем ринкової концентрації можуть привести до неправильних оцінок системних ризиків, зв'язаних з ефектом масштабу.

Проблеми оптимального і ефективного використання інформації містяться в операційному ризику банків. Це потенційний ризик для існування банку, що виникає через недоліки корпоративного управління, системи внутрішнього контролю, неадекватності інформаційних технологій і процесів оброблення інформації з точки зору керованості, універсальності, надійності, контрольованості і безперервності роботи. Мінімізація операційного ризику досягається впровадженням системи чіткого делегування повноважень, розподілу несумісних обов'язків, розподілу повноважень окремих структурних підрозділів і працівників банку при виконанні всіх банківських операцій з обмеженим доступом до операційної системи, встановлення персональної відповідальності кожного керівника підрозділу за дотриманням вимог внутрішніх нормативних документів щодо уникнення і контролю операційного ризику, а також застосування принципу "чотири ока" для перевірки ключових етапів прийняття рішень.

Для оптимізації і удосконалення управління операційним ризиком в деяких банках України розпочато розробку і впровадження інформаційно-аналітичної системи управління операційними ризиками на основі рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду, яка дозволить оптимізувати операційну ефективність банку шляхом зменшення операційних витрат, раціоналізації витрат, а також збільшення швидкості і адекватності реакції банків на незалежні від них випадки (події, фактори)[1, с.118]. В процесі реалізації системи управління операційними ризиками в банках впроваджується стандартизована система періодичної звітності щодо операційних ризиків, яка забезпечить надання керівництву банку оперативної інформації про існуючий рівень операційного ризику, проведені заходи щодо мінімізації впливу на діяльність банку і прогностичні показники операційного ризику в майбутньому.

Всі проблеми, зазначені вище, неможливо проаналізувати, не маючи даних із відповідних джерел інформації. Без відповідно згрупованих джерел інформації не можна здійснити аналіз банківської діяльності на макро- і мікрорівні, аналіз системних та операційних ризиків. Інформаційна база даних, наприклад, Bankscore Міжнародного агентства банківської класифікації містить дані про 1900 банків з обсягами активів на загальну суму не менше 1 млрд.долларів США[2, с.79]. Проте повний набір параметрів в цій базі даних для 875 банків, для іншої тисячі банків присутня тільки часткова та неповна інформація. Для того, щоб зробити аналіз, наприклад,

структури банківських витрат, необхідно залучати фінансові звіти банків, які публікуються на офіційних сайтах банків, звіти країн про діяльність банків, складені національними фінансовими регулюючими органами в якості альтернативних або додаткових джерел інформації. Внаслідок відсутності інформації про банківські показники аналітики використовують усереднені дані за порівнянню групою банків в кожній з країн. При зборі таких неповних даних показники, параметри спрощуються, що значно знижує якість проведеного аналізу.

Інформаційна база фінансового та управлінського обліку, статистичної та фінансової звітності в аналізі банківської діяльності неможливо переоцінити. Ця база даних стоїть на першому місці в інформаційно-правовому забезпеченні аналізу банківської діяльності і займає 75-80% всього обсягу інформації, яка необхідна для комплексного аналізу діяльності. Систему внутрішньої інформаційної бази економічного аналізу взагалі можна поділити на 8 складових[3, с.60]: 1. законодавчі та нормативно-правові документи; 2. інструктивні документи банку; 3. документи управлінського обліку (планово-нормативні та розрахункові документи); 4. фінансова звітність; 5. внутрішньобанківська бухгалтерська звітність; 6. статистична звітність; 7. документи за результатами ревізій та перевірок різними органами; 8. документи за результатами аудиту (внутрішнього і зовнішнього).

Статистична звітність банків в Україні в свою чергу ділиться на 2 види: 1)звітність, що подається в Державний комітет статистики України; 2)звітність, що подається в Національний банк України.

Проводячи аналіз любых банківських операцій, потрібно використовувати такі групи інформаційних джерел [4]: 1. Законодавчі та нормативні документи щодо загальної банківської діяльності, з питань ведення визначених як об'єкт аналізу операцій. 2. Внутрішньобанківські документи з питань організації бухгалтерського обліку даних операцій, організації документообігу, здійснення технології банківських операцій (це правила, процедури, положення, технології, технологічні картки). 3.Внутрішньобанківські документи щодо структурних підрозділів, які здійснюють відповідні операції. 4.Форми статистичної, бухгалтерської та фінансової звітності, які складаються в процесі обліку відповідних операцій. 5.Дані аналітичного обліку відповідних операцій. 6.Дані аналітичного обліку доходів і витрат за цими операціями. 7.Договори на обслуговування або на здійснення операцій банку. 8.Договори на встановлення і використання програмного забезпечення операцій, наприклад, системи «Клієнт-Банк». 9.Тарифи банку на відповідні послуги. 10.Дані банків-конкурентів щодо видів послуг, тарифів, якості послуг.

Проведення аналізу обсягів операцій за їх видами та результатами можливе лише на підставі даних аналітичного бухгалтерського обліку

операцій та доходів і витрат за видами операцій. Як приклад візьмемо розрахункові і касові операції банку. Оскільки розрахункові і касові операції здійснюються на підставі договорів банку з клієнтами, в яких відображаються умови проведення операції, то ці договори і є головними джерелами інформації під час аналізу окремих видів операцій. Аналіз організації розрахункових та касових операцій здійснюється на підставі внутрішніх документів банку з питань організаційної структури банку, штатного розкладу банку, наявності і розвитку мережі банку, характеристики технології та автоматизації, характеристики режиму роботи, технологічних карт за видами операцій. Тарифи на банківські послуги є важливим джерелом інформації для характеристики конкурентоспроможності цих послуг на ринку. А з метою виявлення нових продуктів на ринку з питань розрахункового та касового обслуговування використовують досвід лідерів ринку.

Таким чином, без обліково-інформаційного забезпечення неможливо здійснити якісний аналіз діяльності банку, аналіз відповідних операцій, запропонувати прогноз та зробити апробацію нової методології аналізу, зокрема, системного аналізу банківської діяльності.

Література:

1. Річна фінансова звітність Відкритого Акціонерного Товариства «Платинум Банк» станом на 31.12.09 р. – 137 с.
2. Глобализация и национальные финансовые системы / [Дж.А.Хансон, П.Хонохан, Б.Боссон и др.]; Под ред. Дж.А.Хансона, П.Хонохана, Дж.Маджнони. Пер. с.англ. – М.: Издательство «Весь Мир», 2005. – 320 с.
3. Васюренко О.В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків: Навч. посіб./ О.В.Васюренко, К.О.Волохата. – К.: Знання, 2006. – 463 с.
4. Аналіз банківської діяльності: Підручник/[А.М.Герасимович, М.Д.Алексеєнко, І.М.Парасій – Вергуненко та ін.]; За ред. А.М.Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2003. – 599 с.